

Ergenlerin Çevrimiçi Başlayan Arkadaşlıkları Tehlikeli Olabilir: Riskler ve Önlemler

Yüksel DEMİREL¹, Erol GÖKA²

¹Başkent Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Ankara, Türkiye

²Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Tıp Fakültesi, Ankara Şehir Hastanesi, Ankara, Türkiye

Öz

Çevrimiçi iletişimin çekiciliği ve sosyal medyanın yaygın kullanımı yaşa uygun ergen ilişkilerinin gelişimi ve iletişimi için ek destek yolları sunarken potansiyel riskleri de beraberinde getirmektedir. Ergenlik döneminin gelişimsel bazı özellikleri ve bazı ihtiyaçları ile çevrimiçi olmanın sağladığı bazı kolaylıklar, ergenler için çevrimiçi arkadaşlıkları giderek daha cazip kılmaktadır. Bununla birlikte internet kullanımı gençler arasında yaygınlaştıkça, artan yaygınlığın olumsuz etkilerine yönelik bazı endişeler de ortaya çıkmaktadır. Bu endişelerden biri; e-posta, anlık mesajlar ve sohbet odaları gibi çevrimiçi iletişimlerin gençlerin daha önce hiç tanışmadıkları insanlarla sohbet etmesine ve onlarla ilişki kurmasına izin verme kolaylığı ile ilgilidir. Günümüzde internetin arkadaş edinmek, romantik ve cinsel partner aramak için kullanılan yaygın bir araç haline gelmesiyle birlikte, özellikle çevrimiçi ilişkilerde yeni tanışmaların yaşanması ve çevrimdışı görüşmelere giden arkadaşlıklar, ergenlerin duygusal ve cinsel yönden istismar edilmelerine neden olabilecek riskler taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, ergenler için giderek büyük bir tehlike haline gelen çevrimiçi yeni arkadaşlıklarına odaklanarak ergenlerin bu ilişkiler aracılığıyla tuzağa düşürülmelerinin engellenmesi için farkındalık oluşturmak ve önleyici tedbirlerle ilişkin bazı öneriler sunmaktır. Bu amaç doğrultusunda yapılan literatür taramasında ergenlerin çevrimiçi yabancılarla olan iletişimine ve olumsuz sonuçlarına odaklanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yabancılarla çevrimiçi tanışma, çevrimiçi istismar, ergenlik, çevrimiçi riskler, sosyal medya

Abstract

Teens' Online Dating Can be Dangerous: Risks and Precautions

The attractiveness of online communication and the widespread use of social media present potential risks, while providing additional means of support for the development and communication of age-appropriate adolescent relationships. Some of the developmental characteristics and some needs of adolescence and the convenience of being online make online friendships increasingly attractive for adolescents. However, as Internet use has become widespread among young people, there has been much speculation and some concern about the impact of its increasing prevalence. One of these concerns; It's about the ease with which online communications such as e-mail, instant messages, and chat rooms allow teens to chat and engage with people they have never met before. Nowadays, as the internet has become a common tool for making friends, looking for romantic and sexual partners, new encounters especially in online relationships and friendships going to offline interviews carry risks that may lead to emotional and sexual abuse of adolescents. The aim of this study is to raise awareness and provide some suggestions for preventive measures in order to prevent adolescents from being trapped through these relationships by focusing on new online friendships, which are becoming an increasingly dangerous threat for adolescents. For this purpose, the literature review focused on adolescents' communication with online strangers and their negative consequences.

Keywords: Meeting online strangers, online abuse, adolescent, online risks, social media

Yazışma / Correspondence:
Yüksel DEMİREL, Başkent Üniversitesi,
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu,
Ankara, Türkiye

E-posta: ydemirel@baskent.edu.tr

Geliş / Received: 06 Haziran 2021
Kabul / Accepted: 04 Ağustos 2021
Çevrimiçi yayın / Online published:
06 Ağustos 2021

©2021 JCBPR, Available online at
<http://www.jcbpr.org/>

Cite this article as: Demirel, Y., Göka, E. (2022). Ergenlerin Çevrimiçi Başlayan Arkadaşlıkları Tehlikeli Olabilir: Riskler ve Önlemler. J Cogn Behav Psychother Res; 11(2),147-157. <https://doi.org/10.5455/JCBPR.86079>

GİRİŞ

Sosyal ağ siteleri olarak da bilinen sosyal medya, kullanıcılarının ve dijital yerlilerin çoğunluğunu oluşturan ergenler ile birlikte genç neslin günlük yaşamının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Araştırmalar, ergenlerin %95'inin ya bir akıllı telefona sahip olduğunu ya da bir akıllı telefona erişebildiğini, %45'inin ise neredeyse her zaman çevrimiçi olduğunu ortaya koymaktadır (Anderson ve Jiang, 2018). Bu bağlamda dizüstü bilgisayarlar, akıllı telefonlar, tabletler gibi internet özellikli cihazların hızlı gelişimi ve kullanılabilirliğinin sağladığı kolaylıkların bir sonucu olarak günümüz gençliği çevrimiçi bilgiye, iletişime ve eğlenceye 7/24 erişim sunan bir dünyada büyümektedir (Madden, Lenhart, Duggan, Cortesi ve Gasser, 2013). Bu dünya ergenlere genişletilmiş kişilerarası ve sosyal fırsatlar sunarken, aynı zamanda yeni bilişsel becerilerin ve kişisel farkındalığın kazandırılmasına da fırsat sunmaktadır. Özellikle akıllı telefonların artan kullanımına yansıyan bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızlı gelişimi, birçok ergenin günlük rutinlerine çeşitli çevrimiçi uygulamaları yerleştirmiştir. Araştırma raporları, 13–17 yaşındakilerin %93–97'sinin en az bir sosyal medya platformu kullandığını göstermektedir (Barry, Sidoti, Briggs, Reiter ve Lindsey, 2017).

Sosyal ağ siteleri, ergenlere çeşitli etkileşimler için sayısız fırsatlar sağlayan yeni bir sosyal ortam oluşturmanın (Kuss ve Griffiths, 2017) yanı sıra yeni arkadaşlar edinme, yeni bilgiler öğrenme ve eğlence fırsatları ile de pek çok fayda sağlamaktadır. Ancak bu etkinlikler ergenler için giderek daha fazla riskli olarak algılanmakta ve ebeveynler ile ergenler için ortak bir endişe kaynağı olmaktadır (Smahel ve Wright, 2014; Kopecký ve Szotkowski, 2017). Bu endişeler, yaygın olarak kamuoyuna duyurulmuş çevrimiçi pedofili veya sanal cinsel taciz vakaları tarafından da desteklenmektedir (Dedkova, 2014). Endişelerin nedeni, sosyal medya kullanımının ergenlerin mevcut kimlik duygusunun ve kim olmak istediklerinin bir yansımaları temsil etmesine karşın bu yansımanın genellikle sosyal medya platformlarında riskli davranışlara katılımı ve kendini ifşa etme yoluyla ifade edildiğinin düşünülmesidir (Eleuteri, Saladino ve Verrastro, 2017). Bu riskli davranışlardan biri, yabancılarla başlatılan iletişim ve ilişkilere dir. Ergenler, sosyal ihtiyaçlarını karşılamanın yanı sıra yabancılarla ilişki kurmak için de çevrimiçi olmaktadır (Wolak ve Finkelhor, 2011). Çevrimiçi yabancılarla etkileşimler ise, gençlerin istismarcı bir ilişkiye çekilmelerine veya manipülatif bir yetişkin tarafından cinsel olarak mağdur edilmelerine (Baumgartner, Valkenburg ve Peter, 2010)

neden olabilmektedir. Zira gençlerin yabancılarla çevrimiçi iletişiminin bir kısmı istenmeyen cinsel talepleri (Jones, Mitchell, Wolak ve Finkelhor, 2013) içerirken, çevrimiçi yabancılarla yüz yüze görüşmelerin bir kısmı da cinsel bir bileşen içeren rahatsız edici deneyimlerden oluşmaktadır (Helweg-Larsen, Schütt ve Larsen, 2012; Livingstone, Haddon, Görzig ve Ólafsson, 2011).

Göka (2017), belirsizlik ve kaotik zamanlarda psikopatlarla ve huzursuzlara gün doğduğunu ifade ederken, en çok da risk almaya yatkın insanların kendilerini kolayca ortaya atacıklarını, hem psikopati hem psikopatolojinin artacağını, antisosyal kişilik özelliklerine sahip, engellenme eşiği düşük kişilerin de daha dürtüsel davranmaya eğilimli olacaklarını ileri sürmektedir.

Ergenlerin çevrimiçi arkadaşlıklar kurmalarına yönelik duyulan endişelerin bir başka nedeni ise, sosyal medyanın her yaşta kişiler için görece kolay olan aldatma fırsatları yaratmasıdır. Bunlar; mali dolandırıcılık, fuhuş, istismar, madde kullanımını teşvik ya da gençlerin tehlikeli ilişkiler içerisine çekilmesi, evlendirme çetesi, şantaj ve çevrimiçi buluşma dolandırıcılığı gibi çok çeşitli biçimlerde görülebilir (Jimoh ve Kyass, 2018). Bazı araştırmalar, aldatmanın yüz yüze olmaya kıyasla çevrimiçi iletişimde daha fazla olduğunu ortaya koymuştur. Çevrimiçi iletişimde yalan söylemek daha kolaydır ve yalan söyleyen kişiler ikna edici yalanlar üretebilirler. Ayrıca çevrimiçi yalanların tespit edilmesi daha zordur, çünkü kişiler mesajları gözden geçirebilmek ve yeni mesajlar oluşturmak için yüz yüze ortamlara göre daha fazla zaman bulabilirler (Van Swol, Braun ve Kolb, 2015).

Çevrimiçi flört aldatmacası, savunmasız olan gruplar için olumsuz ve travmatik bir deneyim olmanın yanında önemli zihinsel sağlık riskleri de oluşturur (Lauckner, Hill ve Ingram, 2018). Bilim adamları, çevrimiçi profillerde aldatmanın yaygın olduğunu göstermişlerdir. İnsanlar bazen kişisel niteliklerini, ilgi alanlarını ve görünüşlerini yanlış beyan ederler (Hall, Park, Song ve Cody, 2010). Örneğin istismarcı, kurbanları çekmek için önce süslü bir profil oluşturur, ikinci aşamada isteklerinin karşılanması için onları hazırlar, üçüncü aşamada ise fiilen para talep etmeye ya da şantaja başlar. Bu aşama, cinsel istismarın dördüncü aşaması olan teşhir aşamasına geçisi sağlar (Whitty, 2015).

Araştırma Etiği

Bu çalışmada araştırma ve yayın etiğine uygun hareket edilmiş ve çalışmanın özgünlüğüne dikkat edilmiştir. Yararlanılan kaynaklar metin içinde ve kaynakça başlığı

altında eksiksiz olarak verilmiştir. Çalışmanın alanyazında yer alan çalışmalarla benzerliği (intihal Raporu) üniversitenin web sitesinde ulaşılabilen iThenticate programıyla yapılmış olup benzerlik oranı %3 olarak belirlenmiştir.

ERGENLER İÇİN ÇEVİRİMİÇİ OLMAK NEDEN ÇEKİCİ?

Sosyal medya kullanımı çok yönlü araç ve uygulamaların aktif katılımıyla ergen günlük yaşamının tamamlayıcısı ve vazgeçilmez bir parçası olarak kullanıcıları için çok çeşitli hizmetler ve işlevler sunmaktadır (Giannakos ve ark., 2013; Kuss ve Griffiths, 2017). Ayrıca iletişim teknolojileri, gerçek hayatta mümkün olmayan anonimliği sağlamakta ve böylelikle sosyal yargılama ve reddedilme korkusunu azaltma avantajı da sunmaktadır. Bu avantajla bağlantılı ikinci bir unsur ise kullanıcıların fiziksel ve kişilik profillerini seçebilme, hatta aktif olarak değiştirebilme imkânı bulmalarıdır (Vandeweerd, Myers, Coulter, Yalcin ve Corvin, 2016).

Ergenlik; yeni deneyimler ve sosyal ilişkilerin yaşanarak öğrenildiği, kimliğin keşfedildiği, fiziksel, bilişsel ve sosyal geçişlerle karakterize edilen çocukluktan yetişkin yaşamına geçiş dönemi olarak nitelendirilebilir (Steinberg, 2011). Bu dönemde teknoloji kullanımı; gençlerin cinsellik, kimlik, yakınlık ve kişilerarası ilişkiler gibi gelişimsel anlamda ortaya çıkan çevrimdışı hedefleri ve ihtiyaçlarıyla uyumludur (Valkenburg ve Peter, 2011). Bu gelişimsel hedeflerden kimlik keşfi, kendini ifade etme, arkadaşlıklar ve akran kabulünün artan önemi sosyal medya aracılığıyla ifade edilebilmektedir (Gerwin, Kaliebe ve Daigle, 2018).

Çevrimiçi kimlik geliştirme çalışmalarının bir incelemesi, çevrimdışı iletişimde kısıtlanan kimliğin çevrimiçi olarak özgürce ifade edildiğini ve internet iletişimindeki anonimliğin tutarlı bir kimlik oluşumu için olumlu etkilerinin olduğunu göstermiştir (Wängqvist ve Frisén, 2016).

Ergen ihtiyaçları, sosyal ve bireysel faktörlerden etkilenirken bu tür etkiler aynı zamanda gençlerin çevrimiçi davranışları üzerinde de dolaylı bir etki yaratmaktadır (Yunarti, Wijayanti ve Savitri, 2021). Örneğin ergenlerin sosyal medyada yeni sosyal temaslar ve sohbetler keşfetmelerinin yanı sıra kendi fiziksel çekiciliklerine odaklanmaları ve kendi resimlerini göstermeleri ergenlik dönemindeki önemli gelişim hedeflerini desteklemektedir (Valkenburg ve Peter, 2011). Ayrıca sosyalleşme,

ergenlik döneminden yetişkinliğe geçiş için oldukça önemlidir ve sosyal medya kullanımının bu uyum üzerinde derin bir etkisi söz konusudur (Wood, Bukowski ve Lis, 2016). Belirtilen tüm bu yararlarının yanı sıra internet, akla gelebilecek her türden cinsel materyalin bolluğu ile karakterize oldukça cinselleştirilmiş bir ortamda sunmaktadır (Valkenburg ve Peter, 2011). Gençler, istismarcı akranları veya yabancılar tarafından rıza veya sömürü konusunda çok az endişe duyarak, cinselleştirilmiş mesajlar veya görüntüler iletmektedirler (Staksrud, Olafsson ve Livingstone, 2013).

Ergenlerin sosyal medya kullanımını yönlendiren temel motivasyonlarla ilgili olarak psikolojik literatürde farklı motivasyon faktörleri ifade edilmiştir. Bunlar; çevrimiçi iletişim ve çevrimiçi kendini ifşa etme, psikolojik ihtiyaçların karşılanması (Ang, Abu Talib, Tan, Tan ve Yaacob, 2015), kimlik oluşturma, kişisel değerler ve bağlılık duygusunu geliştirme, sosyal etkileşim ve mobil rahatlık (Ha, Kim, Libaque-Saenz, Chang ve Park, 2015), sürekli kullanılabilirlik ve onaylanma ihtiyacı, algılanan zevk, sosyal ilişki oluşumu, ruh hali düzenlemesi, eğlence ve grup normlarına uyma ihtiyaçları (Chen ve ark., 2017) olarak sayılabilir.

Ergenlik döneminde internetin gençler arasındaki popülaritesi nedeniyle bu ortamı yeni ilişkiler kurmak amacıyla kullanmaları şaşırtıcı değildir (Subrahmanyam ve Smahel, 2011). Günümüzde sosyal medyayı kullanmak ve her zaman çevrimiçi olmak, çevrimiçi ortamda başkalarıyla etkileşimde bulunmanın statüko olarak kabul edildiği teknolojik bir dünyada doğan gençler için normaldir (Griffiths ve Kuss, 2017). Ayrıca sosyal ağ siteleri ergenleri, örneğin sohbet ve yeni sosyal bağlantılar başlatmanın yanı sıra çevrimiçi profillerinde kendi resimlerini göstererek bir arkadaş ağı oluşturmaya da teşvik eder. Bu tür çevrimiçi etkinlikler, ergenlik döneminde sosyal yeterlilik ve kimlik gelişimi ile ilgili önemli hedefleri desteklemek için önerilmiş (Valkenburg ve Peter, 2011) olsa da teknoloji, bireylerin eş potansiyellerini artırmak ve başka türlü başlatamayacakları bir ilişkiyi geliştirmek için kendilerinin yanlış temsillerini oluşturmalarına da imkân vermektedir (Ellison, Hancock ve Toma, 2011). Diğer yandan güncel kalmak, olanları kaçırmamak ve sürekli bağlantıda olmak, sosyal medyaya katılımın bir faaliyet olmaktan daha çok “var olma biçimi” olarak görülmesine neden olmaktadır (Griffiths ve Kuss, 2017). Çevrimiçi olmak bu yönüyle de ergenler için oldukça çekici bulunmaktadır.

ERGENLER İÇİN ÇEVİRİMİÇİ ARKADAŞLIK KURMAK NEDEN RİSKLİ?

Ergenlik döneminde risk almayı anlamaya yönelik gelişimsel sinirbilim yaklaşımları, ergenlerin riskli davranışlara yönelik eğilimlerini şiddetlendirmede sosyal medya bağlamının gelişen sinirsel devrelerle nasıl etkileşime girdiğini kavramsallaştırmak için yararlı bir çerçeve sağlamaktadır (Casey, 2015; Shulman ve diğerleri, 2016). Zira bazı nöro-gelişimsel faktörler ergenlerin çevrimiçi cinsel tacize karşı savunmasızlığını artırabilmektedir. Ayrıca bu popülasyonun kendini kontrol etme kapasitesinin daha az olduğu ve farklı çevrimiçi riskler almanın yanı sıra çevrimiçi içerikleri kötüye kullanmaya da daha yatkın oldukları belirtilmektedir (Lau ve Yuen, 2013).

Ergenlerin bilişsel gelişimi, fiziksel değişikliklerinin aksine yirmili yıllara kadar devam eden ve daha yavaş artan bir süreçtir ki bu durum, beynin ergenliğin sonunda tam olarak olgunlaşmadığı anlamına gelir (National Institute for Mental Health, 2011). Bu bağlamda ergenler fiziksel olarak yetişkin gibi görünebilmelerine karşın eylemleri nedeniyle duygusal veya bilişsel kapasitelerinin üstünde olan zorlayıcı durumlarla karşılaşabilirler. Henüz yetişkinlerin rollerini ve sorumluluklarını üstlenemeyecek durumda oldukları için de özellikle savunmasızdırlar (Yunarti, Wijayanti ve Savitri, 2021). Bu savunmasızlık, ergenlik döneminde meydana gelen önemli fiziksel, bilişsel ve sosyal değişiklikler nedeniyle özellikle çevrimiçi cinsel karşılaşmalarda ergenleri, yaşlı ergenlere veya yetişkinlere göre daha savunmasız bırakabilir (Steinberg, 2011).

Watanabe'ye (2017) göre, ergen beyni, ergeni olumsuz bir yörengeye itebilecek bir dizi çevresel etkiye karşı savunmasız bırakan önemli ve dramatik bir süreçten geçmektedir. Buna ek olarak, çocuklar ergenlik dönemine girdiklerinde beyinleri; üreme öncesindeki genel ilgisizlikten, üreme aşamasının cinsel ilgiye geçişi sağlayan hipotalamik-hipofiz-gonadal eksen tarafından yönlendirilen bir hormon dalgasıyla bombardımana tutulmaktadır (Feldstein Ewing, Ryman, Gillman, Weiland, Thayer, Bryan, 2016). Bu durum hem çevrimiçi hem de çevrimdışı ergen cinsel davranışlarının hormonal olarak etkilenmesine neden olur ve seks, ergenlerin sosyal çevrelerinde daha sık tartışılır. Bu dönemde ergenler başkalarından cinsel ilgi de görebilirler (Temple-Smith ve ark., 2016).

Ayrıca ergenlerde erken olgunlaşan, hiperaktif sosyo-duygusal işleme sistemi ile daha aşamalı olarak gelişen nispeten verimli bir bilişsel kontrol sistemi arasındaki sinirsel dengelessness bir sonucu olarak riskli davranışlar zirveye ulaşır. Yani, ergenlerin teşviklere ve sosyo-duygusal ipuçlarına

karşı artış gösteren sinirsel duyarlılığı, duyu arayışında ve ödül peşinde koşmada da artışlara yol açar.

Dürtü kontrolü ve dikkati barındıran prefrontal korteks, ergenlerde ödül duyarlılığını barındıran bölgelere göre daha az gelişmiştir (Bava ve Tapert, 2010). Genellikle olgunlaşmamış bilişsel kontrol sisteminin bir sonucu olarak bu durum, ergenlerin zararlı dürtüleri sınırlamada zorluk yaşamalarına yol açar (Albert, Chein ve Steinberg, 2013). Ergenlikte dürtüsellik, risk alma ve duygu arama, belirgin risklere rağmen yeni ve heyecan verici deneyimlere olan ilginin artmasıyla sonuçlanır (Romer, Reyna ve Satterthwaite, 2017). Yapılan araştırmalar bu deneyimler arasında, özellikle akranlar ve yakın arkadaşlar için kendini sunma ve kendini ifşa etme davranışının giderek daha fazla yer aldığını göstermektedir (Davis, 2010).

Araştırmalara ayrıca, ergen sosyal medya kullanıcılarının sosyal mahremiyet kaygılarının daha düşük olduğunu ve bu nedenle de genç yetişkinlere kıyasla çevrimiçi ortamda kendilerini ifşa etme konusunda daha istekli olduklarını gösterirken (Feng ve Xie (2014) bazı çalışmalar da bu görüşü doğrular nitelikte sonuçlar vermiştir (Livingstone ve ark., 2010; Xie ve Kang, 2015).

Göka'ya (2017) göre, 'gerçek hayattaki konumlarımız ve psikolojik yapıımızdaki ketleyici özelliklerimiz ne kadar güçlü olursa olsun, hemen hepimiz internetin geriletiçi, çocuklaştırıcı, ve denetimden çıkarıcı etkisine maruz kalıyoruz. İçimizdeki çocuk da, internette iletişimde bulunduğumuz sırada kimse tarafından görülmeceğini, tanınmayacağını, dilediğine dilediği gibi davranmakta özgür olduğunu düşünerek davranıyor. Bu nedenle internet ortamında kendimizi denetimsiz bir biçimde ifşa edebiliyoruz.' Oysa romantik yakınlık ve cinsel ilginin ortaya çıkmasıyla birlikte ergenlikte arkadaşlıklar daha karmaşık hale geldiğinden mahremiyete ihtiyaç vardır, ancak sosyal medya kişisel bilgilerin açıklığını ve ifşa edilmesini teşvik etmektedir. Bu teşvik, gençlerin istismarcı akranları veya yabancılar tarafından rıza veya sömürü konusunda fazla bir endişe duymadan cinselleştirilmiş mesajlar veya görüntüler iletmelerine (Staksrud, Olafsson ve Livingstone, 2013) yol açabilmektedir. Ayrıca, genellikle ergenlik döneminde görülen duygu ve ruh halindeki hızlı dalgalanmalar, ergenlerin artan duygusal tepkiyi düzenleme kapasitelerinin sınırlı olmasıyla ilişkilendirilmiştir (Heller ve Casey, 2016). Öte yandan medya ve akran baskısının, kız çocuklarının bedensel zayıflık ve cinsel açıdan çekici olmalarını sağlamak için birleşimi, internet aracılığıyla daha da artmakta ve sürekli bağlı kalmak, genç bir insanı başkalarıyla karşılaştırılacak bir metaya dönüştürebilmektedir

(Gonzales ve Hancock 2011). Bu türden kendini nesneleştirme davranışlarının ergenlikte yaşanan psikolojik sorunların önemli bir nedeni olduğu öne sürülmektedir (Tiggemann ve Slater, 2015). Nitekim sosyal ağlarda halka açık olarak yayınlanan özel etkileşimlerin teşhiri, ciddi durumlarda flört partnerleri üzerinde güç ve kontrol elde etme ve sürdürme girişimlerine imkân vermektedir. Sosyal medyayı ve cep telefonlarını kullanan sorunlu flört davranışları, birinin faaliyetlerini ve nerede olduğunu izleme, kiminle konuştuğunu ve kiminle arkadaş olduğunu belirleme, tehditler ve düşmanlık, başkalarıyla utanç verici cinsel fotoğraflar yayma ve cinsel davranış için baskı yapmayı içerebilmektedir (Reed, Tolman ve Ward, 2017).

Yetişkin suçluların istismarcı davranışlarda bulunmaları (Cookingham ve Ryan, 2016) ve ergenleri çevrimiçi ve çevrimdışı cinsel ilişkilere çekmeleri (Whittle ve ark., 2013) nedeniyle ergenler çevrimiçi cinsel mağduriyet de yaşayabilmektedir (Bass, 2016; Chasiakos ve ark., 2016).

Çocuk Takip Merkezi'ne çocuk cinsel istismarı iddiasıyla başvuran 3429 vaka ile gerçekleştirilen bir çalışmada, olgu dosyaları geriye dönük olarak incelenmiş ve 135 çocuğun internet üzerinden istismarcısı ile görüşüğünü belirlemiştir. Bulgular, 135 vakanın büyük çoğunluğunun (%94,8) kadın mağdurlardan oluştuğunu ve ortalama yaşın 15,61 olduğunu ortaya koyarken, mağdurların %71,1'inin penetrasyona maruz kaldığı ve %40,0'inin fiziksel istismar belirtileri gösterdiklerini ortaya koymuştur. Ayrıca mağdurların %11,1'inin hamile olduğu belirlenirken düşük sosyoekonomik durum (%97,8) ve ebeveynlerin eğitim durumları (%59,3) ailesel risk faktörleri olarak tanımlanmıştır (Koçtürk ve Yüksel, 2018). Bu bağlamda çocuklar ve ergenlerin, sosyal ağ siteleri, e-postalar ve mesajlaşma yoluyla potansiyel faille daha açık oldukları söylenebilir, çünkü bu davranışlar büyük ölçüde anonimdir ve ebeveynler tarafından da kolay denetlenemezler (Hornor, 2020).

HANGİ ERGENLER DAHA FAZLA RİSK ALTINDA?

Ergenlik döneminde çevrimiçi riskli davranışlarla ilişkili olabilecek iki yakınlık faktöründen söz edilmiştir: Bunlar; ergenlerin (a) yeni ve heyecan verici deneyimler şeklinde kendini ifade eden duyum arama eğilimleri ve (b) engellemekte güçlük çektikleri dürtüleridir (Steinberg, 2004). Ayrıca ergenlik çağını genellikle artan cinsel ilgi ve cinsel dürtü izlediğinden (Diamond ve Savin-Williams, 2009), erken yaşta ergenliğe girenlerin, akranlarına göre cinsel davranışlarda bulunma olasılıkları daha yüksek olabilir

(Baams ve ark., 2015; Moore ve ark., 2014). Bununla birlikte bazı ergenlerin daha fazla risk altında olduğu söylenebilir. Örneğin, yüz yüze etkileşimde davranışlarını engellemekte zorluk çeken ergenlerin çevrimiçi etkileşimlerdeki davranışlarını kontrol etmekte de daha fazla sorun yaşamaları olasıdır (Burnay ve ark., 2015; Dong, Zhou ve Zhao, 2010).

Engelleme sorunları; bilgi paylaşımı, uygunsuz mesajlar veya fotoğraflar göndermek gibi kendini sunumla ilgili eylemlerin yanı sıra belirli çevrimiçi davranışları engelleyememe ile de ilgili olabilir. Aynı şekilde, düşük engelleyici kontrole sahip ergenler yabancılarla daha sık olarak etkileşim başlatabilirler (Koutamanis, Vossen ve Valkenburg, 2015).

Çevrimiçi iletişimin utangaç, endişeli veya depresif gençleri destekleyici özelliklere sahip olduğu ileri sürülmüştür (Dolev-Cohen ve Barak, 2013). Depresyonu olan ergenler, çevrimiçi etkileşimleri sırasında potansiyel cinsel suçluları belirlemede daha az beceriye sahip oldukları gibi sosyalleşmede, çevrimdışı ve çevrimiçi ilişkiler kurmada daha fazla güçlük çekmektedirler. Bu durum, savunmasızlığı artırırken risk almayı kolaylaştırmaktadır (de Santisteban ve Gámez-Guadix, 2018).

Yapılan bir çalışmada, bağlanma kaygısı yüksek olan kişilerin duygusal destek için Facebook'a girme olasılıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Oldmeadow, Quinn ve Kower, 2013). Sosyal medyayı bir duygudurum düzenleme aracı olarak kullanmanın, sorunlu kullanımı karakterize eden belirli özelliklerden biri olduğu ve duygu düzenlemedeki zorlukların olumsuz pekiştirme yoluyla, sorunlu kullanım kalıplarının sürdürülmesine katkıda bulunduğu gösterilmiştir (Marino ve ark., 2019; Marino ve ark., 2018b). Ayrıca sansasyon arama eğilimi daha yüksek olan ergenlerin çevrimiçi davranışlarında daha fazla risk aldıkları ifade edilmektedir (Baumgartner ve ark., 2012).

Liseden üniversiteye geçiş döneminde özellikle yalnızlık zamanlarının arttığı görülmektedir (Baker, 2012). Bu tür geçişler, aile ve ev yaşamında yer alan önceki bağlantıları ve güvenliği bozmakta ve gelişmekte olan yetişkinin yeni arkadaşlıklar ve özellikle romantik ilişkiler kurması yönünde uyarıcı olabilmektedir (Asher ve Weeks, 2014). Bu durum, sosyal medya aracılığıyla arkadaşlık ilişkileri başlatma konusunda teşvik edici olabilir.

Psikolojik ve sosyal sorunlar, davranış sorunları, zayıf ebeveyn-çocuk ilişkileri, düşük öz saygı, bilişsel yeteneğin azlığı, ergenleri çevrimiçi cinsel istek ve daha sonraki çevrimdışı cinsel karşılaşmalar için artan bir biçimde

riske sokabilir (Jonsson, Bladh, Priebe ve Svedin, 2015). Yapılan çalışmalarda; düşük özgüven, psikolojik zorluklar, zayıf aile ilişkileri veya cinsel bir azınlığa ait olan ya da çevrimdışı olarak savunmasız durumda bulunan ergenlerin çevrimiçi ortamlarda daha savunmasız oldukları ifade edilmiştir (Burns ve Gottshalk, 2019; Livingstone ve Bulger, 2014). Cinsel failer ise potansiyel kurbanlarının, profil resimlerine, diğer duygusal zayıflıklarına ve çevrimiçi iletişim yoluyla toplanan cinsel hazırlık ipuçlarına göre yaklaşabilmektedir. Araştırmalar, cinsel resimlerini paylaşan ve çevrimiçi cinsel konuşma ve eylemde bulunan gençlerin, fail tarafından hem çevrimiçi hem çevrimdışı cinsel istismar ve/veya saldırıya uğrama riskini artırdığını ve fail için cinsel nesne rolünü oynama olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Maas ve ark., 2019).

Katı-duygusuz özelliklere sahip ergenlerin ise, duygusal etkilenme ve başkalarının duygusunu tanımada yetersiz oldukları için çevrimiçi ortamı tercih edebilecekleri ve bu nedenle daha fazla risk altında olabilecekleri ileri sürülmüştür (Wachs, Bilz, Fischer ve Wright, 2017).

Çevrimiçi cinsel taciz için potansiyel risk düşünüldüğünde cinsiyet farklılıklarından da söz edilebilir. Erkeklerin çevrimiçi pornografiyi kızlardan daha fazla izleme olasılığı olsa da (Livingstone, Kalmus ve Talves, 2013), ergen kızların çevrimiçi cinsel taciz için daha fazla risk altında olduğu ifade edilmektedir (Baumgartner ve ark., 2010; Jonsson, Fredlund, Priebe, Wadsby ve Svedin, 2019). Bazı araştırmalar ise, erkeklerin riskli çevrimiçi davranışlara daha sık girdiklerini göstermektedir (Orchard, Fullwood, Galbraith ve Morris, 2014; Sasson ve Mesch, 2014). Örneğin erkekler, çevrimiçi cinsel risk davranışında bulunarak (Baumgartner, Valkenburg ve Peter, 2011) ve tipik olarak yabancılarla etkileşimi teşvik eden sohbet odaları ve forumları ziyaret ederek kızlardan daha fazla çevrimiçi olmakta ve daha fazla risk almaktadır (Sasson ve Mesch, 2014).

Akran sorunları olan ergenlerin akranlarıyla nispeten işlevsiz bir etkileşim tarzına sahip olabilecekleri ve bu gruba giren ergenlerin, sosyal medyayı daha sık kullanarak riskli çevrimdışı durumlarını telafi etmeye çalışabilecekleri ileri sürülmüştür (Moreau, Laconi, Delfour ve Chabrol, 2015). Bu çabaların, akran sorunları olan ergenleri daha fazla risk altına alabileceği, ayrıca yüksek çatışmalı ailelerden gelen ergenlerin stresli aile ortamlarından kaçma ihtiyacı hissetmeleri nedeniyle çevrimiçi arkadaşlıklarda daha fazla risk altında olabilecekleri de ifade edilmiştir (Fikkers, Piotrowski, Weeda, Vossen ve Valkenburg, 2013).

SONUÇ ve ÖNERİLER

İnternet teknolojileri, ergenlere sosyal bağlantı kurmak için çok çeşitli iletişim araçları sağlar. Çevrimiçi iletişim, çevrimdışı temasların sıklığını azaltmadan arkadaşlar arasında sık iletişim fırsatları sağlayarak daha güçlü bağları teşvik etmeye hizmet eder ve mevcut arkadaşlar arasındaki teması genişleterek ilişki yakınlığını artırır (Yunarti, Wijayanti ve Savitri, 2021). Ancak araştırmalar, teknolojik ilerlemelerin bir sonucu olarak ergenlerin yaşadığı asgari mahremiyetin sağlıksız ilişki davranışlarını kolaylaştırabileceğini ortaya koymaktadır (King-Ries, 2011). Çünkü internet, mevcut arkadaşlıkları beslerken aynı zamanda sosyal ağları da yabancıları içerecek şekilde genişletmektedir. Genişleyen sosyal ağ ise aldatma, siber zorbalık ve çevrimiçi taciz için yaygın olarak kullanılmakta ve ergenler için ciddi risk oluşturmaktadır. Bu bağlamda çevrimiçi iletişim konusunda alınacak dijital güvenlik tedbirlerinin yanı sıra ebeveynler ve ergenlerin konuya yönelik farkındalık kazanmalarını sağlayacak çalışmaların riskleri en aza indireceği söylenebilir. Örneğin, sosyal ağ sitelerinden yaygın olarak kullanılan Facebook, kullanıcılara ağlarındaki arkadaşlarının ve başkalarının görebileceği profil bilgilerini kontrol etmeleri için çeşitli gizlilik seçenekleri sunmaktadır. Bu doğrultuda kullanıcılar, belirli kişilerin profillerini görmelerini engelleyebilir veya belirli kişilerin yalnızca sınırlı profillerini görmelerine izin verebilirler. Ayrıca çoğu paylaşım sitesi, kullanıcıların yükledikleri resimleri kimin görüntüleyeceğini kontrol etmelerine de olanak tanımaktadır. Benzer biçimde diğer sosyal ağ siteleri için de engelleyici, seçici tercihler söz konusudur (Yunarti, Wijayanti ve Savitri, 2021). Ancak bu tür tedbirlere rağmen çevrimiçi ilişkiler yüz yüze ilişkilere göre daha fazla risk taşımaktadır. Zira ergenler profillerinin gizlilik ayarlarını değiştirebilseler de genellikle profillerini görebilen (Jacobsen ve Forste, 2011) ve bu profillerin içeriğini diğerlerine dağıtabilen büyük bir gruba sahiptirler, yani profillere erişme riski yine de vardır. Bu durum, çevrimiçi gönderilerin herkese açık olması ve kalıcı olması ile ilgili olabilir. Yapılan bir araştırma, riskli çevrimiçi kendini sunmanın sosyal medyada olumsuz çevrimiçi geri bildirim alma olasılığını artırdığını ortaya koymuştur (Koutamanis, Vossen ve Valkenburg, 2015). Bu nedenle riskleri azaltmanın en kalıcı yolu, ergenlerin özel bilgilerini yabancılarla paylaşmamaları ve kendilerini ifşa etme konusunda dikkatli olmalarıdır.

Ergen risk dinamikleri üzerine yapılan araştırmalar, sağlıklı aile iletişiminin risk arama davranışlarını azaltmada ve gençlerin sağlığını ve refahını iyileştirmede anahtar olduğunu göstermiştir (Human, Chan, DeLongis, Roy, Miller ve Chen, 2014). Ergenlerin müsamahakâr cinsel

tutumlarının ve risk almanın en güçlü yordayıcısı, algılanan ebeveyn iletişiminin yeterliliği ve etkililiğidir (Holman ve Kellas, 2015). Bu doğrultuda ailelerin ergenleri izlemeleri ve onların yaşadıkları deneyimleri kendileriyle paylaşmalarını sağlamaları gerekmektedir. Ebeveynlerin, ergenlerin ne yaptıklarını ve kimlerle ilişki kurduklarını yakından takip ettiklerinde sorunlu davranışların azalacağına dair genel bir görüş birliği vardır. Ebeveyn izlemesi, ergenlerin sorun yaratan davranışlara girme fırsatlarını kısmen kısıtlar ve kısmen de ergen öz kontrolünü geliştirmeye yardımcı olur (Hay, 2006). Mevcut araştırmalar, ergenlik döneminde zorlu ve hızlı değişen bir bağlamda optimal uyum ve davranışı geliştirmeye yardımcı olmak için ebeveynliğin hayati rolünü vurgulamaktadır (Maholmes, 2018).

Ebeveynler, çocuklarıyla medyanın olumlu ve olumsuz yönleri ve uygunsuz içerikler hakkında konuşarak çevrimiçi güvenliği artırabilirler (Chasiakos ve ark., 2016; Ma, Shek ve Lai, 2017). Ebeveynlerin ergenlerle kuracağı sağlıklı iletişim, çevrimiçi riskler almalarını önleyebilir (Khurana, Bleakley, Jordan ve Romer, 2015; Reid ve Weigle, 2014). Ancak cinsel konularda iletişim, müzakere ve girişkenlik becerileri gerektirdiğinden ebeveynler cinsel konularla ilgili iletişimde zorluk çekebilirler (Wisnieski, Sieving ve Garwick, 2015) bu nedenle ebeveynlerin konuya ilişkin desteklenmeleri gerekmektedir.

Nikken ve Jansz'e (2014) göre, ebeveynlerin çocuklarda medya kullanımını yönlendirmek ve düzenlemek için kullandıkları uygulamaları; (a) öğretici iletişim ve açıklamalar (b) medya zamanı ve içeriği üzerinde kontrol uygulayan kısıtlayıcı düzenlemeler, (c) birlikte kullanmak veya birlikte izlemek, (d) çevrimiçi etkinliklerin denetimi veya doğrudan gözetimini içermektedir. Ancak ebeveynlerin ergenlerin çevrimiçi iletişimlerine müdahale etme girişimlerinin geri tepebileceğini de dikkate almak gerekir, çünkü ergenler bu tür girişimleri özerkliklerine ve mahremiyetlerine bir saldırı olarak görebilirler (Walkenburg ve Peter, 2011). Nitekim, ebeveynler ergenlere koydukları kural ve düzenlemeleri uygulama sırasında ergen direnci (Stanley ve diğerleri, 2017), çatışmalar (Doh, Rhim ve Lee, 2016) ve gizli çevrimiçi davranışlarla (Ahern, Kempainen ve Thacker, 2016) karşılaşmaktadırlar.

Göka (2017), teknik becerileri ebeveynlerinden ve yetişkinlerden çok daha gelişmiş olan gençlerin, ebeveynlerinin aşırı denetim çabasını saçma bulduklarını ve bir yolunu bulup internete ulaşabildiklerini ve sonunda boyun eğmiş görünseler de ebeveynlerinin denetim çabalarından rahatsızlık duyduklarını ileri sürmektedir. Ayrıca ergenler, aldattıcı uygulamalar yoluyla ebeveyn denetimine daha

fazla meydan okuyabilirler, sosyal medya platformlarını ve mobil uygulamaları gizleyerek bildirimleri devre dışı bırakabilirler, arama geçmişlerini silebilir, metinleri ve kişileri gizleyebilirler (Hamilton, 2015; Mullen ve Hamilton, 2016). Ergenlerin ebeveyn izleme ve denetimine yönelik olarak gösterecekleri bu tür davranış olasılıklarına karşı ebeveynlerin bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Bu konularda okul psikolojik danışmanları, ebeveynleri ve ergenleri, çevrimiçi kurallar ve cinsel iletişim hakkında eğitebilir, çevrimiçi yeni tanışmaların yol açacağı riskler konusunda öğretici olabilirler. Ayrıca ailelere ergenle iletişim konusunda eğitimler verebilir ve ergenlerin takibi konusunda rehberlik edebilirler. Her şeyden önce ebeveynlerin erken ergenlik döneminde mobil cihazların ve platformların sürekli denetiminin gerekliliğini anlamaları sağlanmalıdır.

Göka (2017), yetişkinler ve ebeveynleri tarafından pornografik ilgiyle suçlanma ihtimali yüksek olan, ancak bir yandan da kişilik gelişimi için daha fazla mahremiyet alanına, özerk ve özgür davranmaya ihtiyacı bulunan gençlerimize yönelik tutumlarımızda onların mahremiyetlerini, özgürlük ve özerkliklerini korumamızı ve onlara yetişkin bir insan gibi davranırken aynı zamanda iyi örnek olmamız gerektiğini ileri sürmektedir.

Öte yandan, sosyal ilişkilerde yüz yüze temasın azalması, gençleri ergenlik döneminin zorluklarını yönetmelerine yardımcı olabilecek geleneksel destekleyici ortamdan uzaklaştırmaktadır. Bu durum, aile ve arkadaşlarla derinlemesine etkileşimde bulunamayan gençlerde öz farkındalığın gelişmesini engelleyebilir (Siegel 2014). Oysa ergenlikten yetişkinliğe başarılı ilerleme sosyal becerilerin kazanılmasını gerektirir. Ayrıca gençlik döneminde sağlıklı ve derinlemesine duygusal bağları olan kalıcı ilişkiler kurulabilmesi çok önemlidir. Aksi durumda kopukluk ve yalıtılmışlık ortaya çıkar ve bu durum, başarılı bir aile hayatını, mesleki ve sosyal yaşamı engeller (Göka, 2017). Belirtilen bu nedenlerle ergenlerin sosyal gelişimlerine uygun ortamların hazırlanması sağlanmalı ve ergenler, çevrimiçi iletişimi, yabancılarla ilişki başlatmak yerine akranları ve tanıdıkları ile yüz yüze iletişimin bir devamı olarak kullanmaya yönlendirilmelidirler.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Çıkar Çatışması: Yazarların bu araştırma bağlamında açıklaması gereken herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal Destek: Bu çalışma için herhangi bir kurumdan finansal destek alınmamıştır.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors declare no conflict of interest.

Financial Disclosure: No financial disclosure was received.

KAYNAKLAR

- Anderson, M., & Jiang, J. (2018). *Teens, social media & technology 2018*. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/internet/2018/05/31/teens-social-mediatechnology-201>
- Ang, R. P. (2015). Adolescent Cyberbullying. A review of characteristics, prevention and intervention strategies. *Aggression and Violent Behavior, 25*, 35-42.
- Asher, S. R., & Weeks, M. S. (2014). Loneliness and belongingness in the college years. In R. J. Coplan, & J. C. Bowker Eds., *The handbook of solitude* (pp. 283-301). Chichester, UK: Wiley Blackwell.
- Albert, D., Chein, J., & Steinberg, L. (2013). The teenage brain: Peer influences on adolescent decision making. *Curr Dir Psychol Sci, 22*(2), 114-120. <https://doi.org/10.1177/0963721412471347>
- Ahern, N. R., Kempainen, J., & Thacker, P. (2016). Awareness and knowledge of child and adolescent risky behaviors: a parent's perspective. *J Child Adolescent Psychiatr Nurs, 29*(1), 6-14.
- Baams, L., Dubas, J. S., Overbeek, G., & Van Aken, M. A. (2015). Transitions in body and behavior: A meta-analytic study on the relationship between pubertal development and adolescent sexual behavior. *J Adolescent Health, 56*, 586-598. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2014.11.019>
- Baker, D. (2012). *All the lonely people*. The Australia Institute paper no. 9 ISSN 1836-8948. <https://www.tai.org.au>
- Barry, C. T., Sidoti, C. L., Briggs, S. M., Reiter, S. R., & Lindsey, R. A. (2017). Adolescent social media use and mental health from adolescent and parent perspectives. *J Adolescence, 61*, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2017.08.005>
- Bass III, P. F. (2016). Pediatricians' primer on sexting: Understanding what adolescents experience online with sexting and digital technology can help pediatricians counsel teenagers about the dangers of this practice. *Contemp Pediatrics, 338*, 28-33.
- Baumgartner, S. E., Sumter, S. R., Peter, J., & Valkenburg, P. M. (2012). Identifying teens at risk: Developmental pathways of online and offline sexual risk behavior. *Pediatrics, 130*, e1489-e1496. doi:10.1542/peds.2012-0842
- Baumgartner, S. E., Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2010). Assessing causality in the relationship between adolescents' risky sexual online behavior and their perceptions of this behavior. *J Youth Adolesc, 39*, 1226-1239. <https://doi.org/10.1007/s10964-010-9512-y>
- Baumgartner, S. E., Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2011). The influence of descriptive and injunctive peer norms on adolescents' risky sexual online behavior. *Cyberpsychol, Behav Soc Netw, 14*(12), 753-758. <https://doi.org/10.1089/cyber.2010.0510>
- Bava, S., & Tapert, S. F. (2010). Adolescent brain development and the risk for alcohol and other drug problems. *Neuropsychol Rev, 20*, 398-413. <https://doi.org/10.1007/s11065-010-9146-6>
- Burnay, J., Billieux, J., Blairy, S., & Larøi, F. (2015). Which psychological factors influence Internet addiction? Evidence through an integrative model. *Comput Hum Behav, 43*, 28-34. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.10.039>
- Burns, T. & F. Gottschalk. (2019). *Educating 21st century children: emotional well-being in the digital age*. Educational Research and Innovation. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/b7f33425-en>
- Casey, B. (2015). Beyond simple models of self-control to circuit-based accounts of adolescent behavior. *Ann Rev Psychol, 66*(1), 295-319. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010814-015156>
- Chassiakos, Y. L. R., Radesky, J., Christakis, D., Moreno, M. A., & Cross, C. (2016). Children and adolescents and digital media. *Pediatrics, 138*(5), e20162593.
- Chen, C., Zhang, K. Z. K., Gong, X., Zhao, S. J., Lee, M. K. O., & Liang, L. (2017). Examining the effects of motives and gender differences on smartphone addiction. *Comput Hum Behav, 71*, 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.07.002>
- Cookingham, L., & Ryan, G. (2015). The impact of social media on the sexual and social wellness of adolescents. *J Pediatr Adolesc Gynecol, 28*, 2-5. <https://doi.org/10.1016/j.jpjg.2014.03.001>
- Davis, K. (2010). Coming of age online: The developmental underpinnings of girls' blogs. *J Adolescent Res, 25*, 145-171.
- Dedkova, L., Cerna, A., Janasova, K., & Daneback, K. (2014). Meeting online strangers offline: The nature of upsetting experiences of adolescent girls. *Communications, 39*, 327-346. <https://doi.org/10.1515/commun-2014-0115>
- deSantisteban, P., Del Hoyo, J., Alcázar-Córcoles, M. Á., & Gámez-Guadix, M. (2018). Progression, maintenance, and feedback of online child sexual grooming: A qualitative analysis of online predators. *Child Abuse Neglect, 80*, 203-215.
- Doh, Y. Y., Rhim, J., & Lee, S. (2016). A conceptual framework of online-offline integrated intervention program for adolescents' healthy smartphone use. *Addicta - Turk J Addict, 21*(1), 1-10.
- Diamond, L. M., & Savin-Williams, R. C. (2009). Adolescent sexuality. In R. M. Lerner & L. Steinberg (Eds.), *Handbook of adolescent psychology: Individual bases of adolescent development* (3rd ed.), (pp. 479-523). John Wiley & Sons.
- Dolev-Cohen, M., & Barak, A. (2013). Adolescents' use of instant messaging as a means of emotional relief. *Comput Hum Behav, 29*, 58-63.
- Dong, G., Zhou, H., & Zhao, X. (2010). Impulse inhibition in people with Internet addiction disorder: Electrophysiological evidence from a Go/NoGo study. *Neurosci Letters, 485*, 138-142. <https://doi.org/10.1016/j.neulet.2010.09.002>
- Eleuteri, S., Saladino, V., & Verrastro, V. (2017). Identity, relationships, and risky behaviors of adolescents in the context of social media. *Sex Relat Ther, 32*(3-4), 354-365.
- Ellison, N. B., Hancock, J. T., & Toma, C. L. (2011). Profile as promise: A framework for conceptualizing veracity in online dating self-presentations. *New Media Society, 14*, 45-62. <https://doi.org/10.1177/1461444811410395>
- Feldstein Ewing, S. W., Ryman, S. G., Gillman, A. S., Weiland, B. J., Thayer, R. E., & Bryan, A. D. (2016). Developmental cognitive neuroscience of adolescent sexual risk and alcohol use. *AIDS Behav, 20*(Suppl 1), S97-S108. <https://doi.org/10.1007/s10461-015-1155-2>
- Feng, Y., & Xie, W. (2014). Teens' concern for privacy when using social networking sites: an analysis of socialization agents and relationships with privacy protecting behaviors. *Comput Hum Behav, 33*, 153-162. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.01.009>
- Fikkers, K. M., Piotrowski, J. Y., Weeda, W. D., Vossen, H. G. M., & Valkenburg, P. M. (2013). Double dose: High family conflict enhances the effect of media violence exposure on adolescents' aggression. *Societies, 3*, 280-292. <https://doi.org/10.3390/soc3030280>
- Gerwin, R. L., Kaliebe, K., & Daigle, M. (2018). The interplay between digital media use and development. *Child Adolesc Psychiatr Clin North Am, 27*(2), 345-355. <https://doi.org/10.1016/j.chc.2017.11.002>
- Giannakos, M. N., Chorianopoulos, K., Giotopoulos, K., & Vlamos, P. (2013). Using Facebook out of habit. *Behav Inform Technol, 32*(6), 594-602. <https://doi.org/10.1080/0144929X.2012.659218>
- Gonzales, A. L., & Hancock, J. T. (2011). Mirror, mirror on my Facebook wall: Effects of exposure to Facebook on self-esteem. *Cyberpsychol, Behav Soc Netw, 14*, 79-83.
- Göka, E. (2017). *İnternet ve Psikolojimiz*. Kapı Yayınları. s.126.
- Griffiths, M. D., & Kuss, D. (2017). Adolescent social media addiction (revisited). *Educ Health, 35*(3), 49-52.

- Ha, Y. W., Kim, J., Libaque-Saenz, C. F., Chang, Y., & Park, M. C. (2015). Use and gratifications of mobile SNSs: Facebook and KakaoTalk in Korea. *Telemat Informat*, 32(3), 425-438. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2014.10.006>
- Hall, J. A., Park, N., Song, H., & Cody, M. J. (2010). Strategic misrepresentation in online dating: the effects of gender, self-monitoring, and personality traits. *J Soc Pers Relat* 27, 117-135.
- Hamilton, A. (2015). *How to hide anything on your iPhone*. <http://time.com/3690036/iphone-hide-anything/>
- Hay, C. (2006). Parenting, self-control, and delinquency: a test of self-control theory. *Criminology*, 39(3), 707-736. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2001.tb00938.x>
- Helweg-Larsen, K., Schütt, N., & Larsen, H. B. (2012). Predictors and protective factors for adolescent internet victimization: Results from a 2008 nationwide Danish youth survey. *Acta Paediatr*, 101(5), 533-539. <https://doi.org/10.1111/j.1651-2227.2011.02587.x>
- Heller, A. S., & Casey, B. J. (2016). The neurodynamics of emotion: Delineating typical and atypical emotional processes during adolescence. *Dev Sci*, 19(1), 3-18. <https://doi.org/10.1111/desc.12373>
- Human, L. J., Chan, M., DeLongis, A., Roy, L., Miller, G. E., & Chen, E. (2014). Parental accuracy regarding adolescent daily experiences: relationships with adolescent psychological adjustment and inflammatory regulation. *Psychosom Med*, 76(8), 603-610. <http://doi.org/10.1097/PSY.000000000000105>
- Holman, A., & Kellas, J. K. (2015). High school adolescents' perceptions of the parent-child sex talk: How communication, relational, and family factors relate to sexual health. *Southern Communication J*, 80(5), 388-403. <https://doi.org/10.1080/1041794X.2015.1081976>
- Hornor, G. (2020). Online sexual solicitation of children and adolescents. *J Pediatr Health Care*, 34(6):610-618. <https://doi.org/10.1016/j.pedhc.2020.05.008>
- Jacobsen, W. C., & Forste, R. (2011). The wired generation: Academic and social outcomes of electronic media use among university students. *Cyberpsychol Behav Soc Netw*, 14(5), 275-280. <https://doi.org/10.1089/cyber.2010.0135>
- Jimoh, I., & Kyass, R. S. (2018). Is this Love? A study of deception in online romance in Nigeria. *Covenant J Communication*, 5(1). <https://journals.covenantuniversity.edu.ng/index.php/cjoc/article/view/998>
- Jones, L. M., Mitchell, K., Wolak, J., & Finkelhor, D. (2013). Online harassment in context: Trends from three youth Internet safety surveys (2000, 2005, 2010). *Psychol Violence*, 3(1), 53-69. <https://doi.org/10.1037/a0030309>
- Jonsson, L. S., Bladh, M., Priebe, G., Svedin, C. (2015). Online sexual behaviors among Swedish youth: Associations to background factors, behaviors and abuse. *Eur Child Adolescent Psychiatry*, 24(10), 1245-1260. <https://doi.org/10.1007/s00787-015-0673-9>
- Jonsson, L. S., Fredlund, C., Priebe, G., Wadsby, M., & Svedin, C. G. (2019). Online sexual abuse of adolescents by a perpetrator met online: A cross-sectional study. *Child Adolescent Psychiatry Ment Health*, 13, 32. <https://doi.org/10.1186/s13034-019-0292-1>
- Khurana, A., Bleakley, A., Jordan, A. B., & Romer, D. (2015). The protective effects of parental monitoring and internet restriction on adolescents' risk of online harassment. *J Youth Adolesc*, 44, 1039-1047. <https://doi.org/10.1007/s10964-014-0242-4>
- King-Ries, A. (2011). Teens, technology, and cyberstalking: The domestic violence wave of the future?. *Texas J Women Law*, 20(2), 131-164. https://scholarworks.umt.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1121&context=faculty_lawreviews
- Koçtürk, N., & Yuksel, F. (2018). A modern danger for adolescents: from online flirtation to sexual abuse. *Düşünen Adam - J Psychiatr Neurol Sci*, 31, 294-300. <https://10.5350/DAJPN2018310307>
- Kopecký, K., & Sztokowski, R. (2017). *Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru*. https://www.e-bezpecni.cz/index.php/ke-stazeni/doc_download/96-
- Koutamanis, M., Vossen, H. G. M., & Valkenburg, P. M. (2015). Adolescents' comments in social media: Why do adolescents receive negative feedback and who is most at risk? *Comput Hum Behav*, 53, 486-494. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.07.016>
- Kuss, D. J. & Griffiths, M.D. (2017). Social networking sites and addiction: Ten lessons learned. *Int J Environ Res Public Health*, 14(3), 311. <https://doi.org/10.3390/ijerph14030311>
- Lau, W. W. F., & Yuen, A. H. K. (2013). Adolescents' risky online behaviours: The influence of gender, religion, and parenting style. *Comput Hum Behav*, 29(6), 2690-2696. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.07.005>
- Lauckner, C., Hill, M., & Ingram, L. A. (2018). An exploratory study of the relationship between social technology use and depression among college students. *J College Student Psychother*, 34(1), 33-39. <https://doi.org/10.1080/87568225.2018.1508396>
- Livingstone, S., & Bulger, M. (2014). A global research agenda for children's rights in the digital age. *J Child Media*, 8(4), 317-335. <https://doi.org/10.1080/17482798.2014.961496>
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., & Ólafsson, K. (2010). Risks and safety for children on the Internet: the UK report. *Politics* 6,1. <http://eprints.lse.ac.uk/33731/1/Risks%20and%20safety%20on%20the%20internet%28lsero%29.pdf>
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., & Ólafsson, K. (2011). *EU kids online II: Final report*. London School of Economics and Political Science, London, United Kingdom. https://www.researchgate.net/publication/233794771_EU_Kids_Online_II_final_report_2011
- Livingstone, S., Kalmus, V., & Talves, K. (2014). Girls' and boys' experiences of online risk and safety. In C. Carter, L. Steiner, & L. McLaughlin (Eds.), *The Routledge companion to media and gender* (pp. 190-200). London: Routledge.
- Ma, C. S., Shek, D. L., & Lai, C. W. (2017). Individual and family protective factors of intentional and unintentional consumption of online pornography in Hong Kong. *Int J Disabil Human Dev*, 16(4), 425- 431. <https://doi.org/10.1515/ijdh-2017-7011>
- Maas, M. K., Bray, B. C., & Noll, J. G. (2019). Online sexual experiences predict subsequent sexual health and victimization outcomes among female adolescents: A latent class analysis. *J Youth Adolesc*, 48(5), 837-849. <https://doi.org/10.1007/s10964-019-00995-3>
- Madden, M., Lenhart, A., Duggan, M., Cortesi, S., & Gasser, U. (2013). *Teens and technology 2013*. Washington, DC: Pew Internet and American Life Project. <https://www.pewresearch.org/internet/2013/03/13/teens-and-technology-2013/>
- Maholmes, V. (2018). A Commentary on the Parenting of Adolescents in Diverse and Multicultural Contexts. *J Res Adolesc*, 28(3), 674-679. <https://doi.org/10.1111/jora.12419>
- Marino, C., Mazzieri, E., Caselli, G., Vieno, & Spada, A. M. (2018). Motives to use Facebook and problematic Facebook use in adolescents. *J Behav Addict*, 7(2), 276-283. <https://doi.org/10.1556/2006.7.2018.32>
- Marino, C., Caselli, G., Lenzi, M., Monaci M. G., Vieno, A., Nikčević, A. V., & Spada, M. M. (2019). Emotion regulation and desire thinking as predictors of problematic Facebook. *Psychiatr Q*, 90, 405-411. <https://doi.org/10.1007/s11126-019-09628-1>
- Marino, C., Gini, G., Vieno, A., & Spada, M. M. (2018). The associations between problematic Facebook use, psychological distress and well-being among adolescents and young adults: A systematic review and meta-analysis. *J Affect Disord*, 226, 274-281. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2017.10.007>

- Moore, S. R., Harden, K. P., & Mendle, J. (2014). Pubertal timing and adolescent sexual behavior in girls. *Dev Psychol*, *50*(6), 1734-1745. <https://doi.org/10.1037/a0036027>
- Moreau, A., Laconi, S., Delfour, M., & Chabrol, H. (2015). Psychopathological profiles of adolescent and young adult problematic Facebook users. *Comput Hum Behav*, *44*, 64-69. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.11.045>
- Mullen, C. , & Hamilton, N. F. (2016). Adolescents' response to parental Facebook friend requests: the comparative influence of privacy management, parent-child relational quality, attitude and peer influence. *Comput Hum Behav*, *60*, 165-172. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.02.026>
- National Institute for Mental Health. (2011). The teen brain: Still under construction. http://www.ncdsv.org/images/NIMH_TeenBrainStillUnderConstruction_2011.pdf
- Nikken, P., & Jansz, J. (2014). Developing scales to measure parental mediation of young children's internet use. *Learn Media Technol*, *39*(2), 250-266. <https://doi.org/10.1080/17439884.2013.782038>
- Oldmeadow, J. A., Quinn, S., & Kower, R.(2013). Attachment style, social skills, and Facebook use. *Comput Hum Behav*, *29*(3), 1142-1149. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2012.10.006>
- Orchard, L. J., Fullwood, C., Galbraith, N., & Morris, N. (2014). Individual differences as predictors of social networking. *J Computer-Mediated Communication*, *19*(3), 388-402. <https://doi.org/10.1111/jcc4.12068>
- Reed, L. A., Tolman, R. M., & Ward, L. M.(2017). Gender matters: Experiences and consequences of digital dating abuse victimization in adolescent dating relationships. *J Adolesc*, *59*, 79-89. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2017.05.015>
- Reid, D., & Weigle, P. (2014). Social media use among adolescents: Benefits and risks. *Adolescent Psychiatry*, *4*(2), 73-80. <https://doi.org/10.2174/221067660402140709115810>
- Romer, D., Reyna, V. F., & Satterthwaite, T. D. (2017). Beyond stereotypes of adolescent risk taking: Placing the adolescent brain in developmental context. *Dev Cogn Neurosci*, *27*, 19-34. <https://doi.org/10.1016/j.dcn.2017.07.007>
- Sasson, H., & Mesch, G. (2014). Parental mediation, peer norms and risky online behavior among adolescents. *Comput Hum Behav*, *33*, 32-38. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.12.025>
- Shulman, E. P., Smith, A. R., Silva, K., Icenogle, G., Duell, N., Chein, J., & Steinberg, L. (2016). The dual systems model: Review, reappraisal, and reaffirmation. *Dev Cogn Neurosci*, *17*, 103-117. <https://doi.org/10.1016/j.dcn.2015.12.010>
- Siegel, D. J. (2014). *Brainstorm: The power and purpose of the teenage brain*. NY: Jeremy P. Tarcher / Penguin.
- Smahel, D., & Wright, M. F. (2014). *The meaning of online problematic situations for children: Results of qualitative cross-cultural investigation in nine European countries*. London: EU Kids Online. London School of Economics and Political Science. <http://eprints.lse.ac.uk/id/eprint/56972>
- Staksrud, E., Olafsson, K., & Livingstone, S. (2013). Does the use of social networking sites increase children's risk of harm? *Comput Hum Behav*, *29*(1), 40-50. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2012.05.026>
- Stanley, J. L., Vaterlaus, J. M., Tulane, S., & Beckert, T. E. (2017). A place for technology in parent education: An exploratory study of parent perceptions. *Marriage Family Rev*, *53*(8), 811-825. <https://doi.org/10.1080/01494929.2017.1359813>
- Steinberg, L. (2011). Adolescents' risky driving in context. *J Adolescent Health*, *49*(6), 557- 558.
- Steinberg, L. (2004). Risk taking in adolescence: What changes and why? *Ann NY Acad Sci*, *1021*(1), 51-58. <https://doi.org/10.1196/annals.1308.005>
- Subrahmanyam, K., & Smahel, D. (2011). *Digital youth: The role of media in development*. New York, NY: Springer Science & Business Media. <https://doi.org/10.1007/978-1-4419-6278-2>
- Temple-Smith, M., Moore, S., & Rosenthal, D. (2016). *Sexuality in Adolescence: The digital generation*. Routledge, London, UK.
- Tiggemann, M., & Slater, A. (2015). The role of self-objectification in the mental health of early adolescent girls: Predictors and consequences. *J Pediatr Psychol*, *40*(7), 704-711. <https://doi.org/10.1093/jpepsy/jsv021>
- Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2011). Online communication among adolescents: An integrated model of its attraction, opportunities, and risks. *J Adolescent Health*, *48*(2), 121-127. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2010.08.020>
- Van Swol, L. M., Braun, M. T., & Kolb, M. R. (2015). Deception, detection, demeanor, and truth bias in face-to-face and computer-mediated communication. *Communication Res*, *42*(8), 1116-1142. <https://doi.org/10.1177/0093650213485785>
- Vandeweerd, C., Myers, J., Coulter, M., Yalcin, A., & Corvin, J. (2016). Positives and negatives of online dating according to women 50. *J Women Aging*, *28*(3), 259-270. <https://doi.org/10.1080/08952841.2015.1137435>
- Wachs, S., Bilz, L., Fischer, S.M., & Wright, M. F. (2017). Do emotional components of alexithymia mediate the interplay between cyberbullying victimization and perpetration? *Int J Environ Res Public Health*, *14*(12), 1-11. <https://doi.org/10.3390/ijerph14121530>
- Wängqvist, M., & Frisé, A. (2016). Who am I online? Understanding the meaning of online contexts for identity development. *Adolescent Res Rev*, *1*, 139-151. <https://doi.org/10.1007/s40894-016-0025-0>
- Watanabe M. (2017).The teenage brain issue. *Birth Defects Res*, *109*(20), 1611-1612. <https://doi.org/10.1002/bdr2.1181>
- Whittle, H., Hamilton-Giachritsis, C., Beech, A., & Collings, G. (2013). A review of young people's vulnerabilities to online grooming. *Aggress Violent Behav*, *18*(1), 135-146. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2012.11.008>
- Whitty, M. T. (2015). Anatomy of the online dating romance scam. *Security Journal*, *28*(4), 443-455. HYPERLINK "https://psycnet.apa.org/doi/10.1057/sj.2012.57" <https://doi.org/10.1057/sj.2012.57>
- Wisnieski, D., Sieving, R., & Garwick, A. (2015). Parent and family influences on young women's romantic and sexual decisions. *Sex Educ*, *15*(2), 144157. <https://doi.org/10.1080/14681811.2014.986798>
- Wolak, J., & Finkelhor, D. (2011). *Sexting: A typology*. Durham, NH: Crimes against Children Research Center. <https://scholars.unh.edu/ccrc/48/>
- Wood, M. A., Bukowski, W. M., & Lis, E. (2016). The digital self: how social media serves as a setting that shapes youth's emotional experiences. *Adolescent Res Rev*, *1*, 163-173. <https://doi.org/10.1007/s40894-015-0014-8>
- Xie, W., & Kang, C. (2015). See you, see me: Teenagers' self-disclosure and regret of posting on social network site. *Comput Hum Behav*, *52*, 398-407. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.05.059>
- Yunarti, S., Wijayanti, S., & Savitri, N. (2009). *Teen vulnerability in online relationships based on development needs for friendships and a search for identity* (15 p.). Persada Indonesia University YAI. <https://osf.io/5tche/download/?format=pdf>

EXTENDED ENGLISH ABSTRACT

As the internet has become a common tool for searching for friends, romantic and sexual partners, social media can cause adolescents to form close friendships with people they might not easily meet in their offline lives, and to interact easily with those who many adults find inappropriate and unsuitable. Adolescents can become the target of unwanted online requests.

The aim of this study is to raise awareness and provide some suggestions for preventive measures to prevent adolescents from being trapped through these relationships by focusing on new online friendships, which are becoming increasingly dangerous for adolescents. In the literature review conducted for this purpose, keywords were determined as meeting online strangers, cybergrooming, adolescent, online risks.

Social media use is a complementary and indispensable part of everyday adolescent life with an active engagement of versatile tools and applications, offering a wide range of services and functions for their users. In this context, the facilities provided by the rapid development and usability of internet-enabled devices (e.g. laptops, smartphones, tablets) enable today's youth to grow in a world that offers 24/7 access to online information, communication and entertainment. While this world offers expanded interpersonal and social opportunities for adolescents, it also provides an opportunity to acquire new cognitive skills and personal awareness. The reason social media is attractive to adolescents is due to the increasing importance of identity exploration, self-expression, friendships, and peer acceptance that occur during this developmental period.

The interaction between adolescents' need to establish their own personal identity and the need for close personal bonds and strong group relationships permeates all spheres of adolescents' daily lives and clearly coincides with the use of social media. This is because online communication promotes enhanced controllability of self-presentation and self-disclosure with its (1) anonymity, (2) asynchrony, (3) and accessibility features. However, as Internet use has become widespread among young people, there has been much speculation and some concern about the impact of its increasing prevalence. One of these concerns; It's about the ease with which online communications such as email, instant messages, and chat rooms allow teens to chat and engage with people they have never met before. This condition can expose children and adolescents to a variety of negative and potentially dangerous risks. Such interactions with strangers can endanger the adolescent's safety and well-being. Because online communication is easier to lie, and people who lie can produce persuasive lies.

Some studies have revealed that cheating is more common in online communication than face-to-face. On the other hand, it is claimed that social media use represents a reflection of adolescents' current sense of identity and who they want to be, and this representation is generally expressed as participation in and exhibiting risky behaviors on social media platforms. Developmental neuroscience approaches to understanding risk taking during adolescence can provide a useful framework for conceptualizing how the social media context interacts with the developing neural circuits in exacerbating adolescents' tendencies towards risky behavior. Because some neurodevelopmental factors increase adolescents' vulnerability to online sexual harassment. In

addition, since maturation, which is a distinctive feature of adolescence, can occur at different speeds in different developmental areas, although adolescents may appear physically as adults, they may face challenging situations that are above their emotional or cognitive capacities due to their actions. Adolescents who are not yet able to assume the roles and responsibilities of adults are particularly vulnerable. In addition, two predisposition factors that may be associated with online risky behavior in adolescents were mentioned. These; (a) adolescents' tendency to seek sensation in the form of new and exciting experiences (i. e., sensory seeking), and (b) their impulses that they have difficulty inhibiting. On the other hand, it is stated that risky behaviors, which peak in early and middle adolescence, affect adolescents more, however, some adolescents are more at risk. For example, it is stated that people who feel less satisfied and less valuable in face-to-face communication prefer online communication. In addition, psychological and social problems, behavioral problems, poor parent-child relationships, low self-esteem, low sense of coherence, and low cognitive ability put individuals at risk for online sexual desire and later offline interviews. Considering the potential risk of exposure to online sexual harassment, it appears that adolescent girls are at greater risk for online sexual harassment.

As a result, researchers suggest that the minimum privacy experienced by adolescents as a result of technological advances may facilitate unhealthy relationship behaviors. However, the risks can be minimized with the measures to be taken in online communication and the studies that will raise the awareness of the adolescents on the subject.

Research on adolescent risk dynamics has shown that healthy family communication is key to reducing risk-seeking behaviors and improving the health and well-being of young people. In this direction, families should monitor adolescents and ensure that they share their experiences with them. There is a general consensus that if parents closely monitor what adolescents do and with whom they relate, problematic behaviors will decrease. However, it should also be taken into account that attempts by parents to interfere with adolescents' online communications can backfire, as adolescents may view such attempts as an attack on their autonomy and privacy. On the other hand, reduced face-to-face contact in social relationships takes young people away from the traditional supportive environment that can help them manage the difficulties of adolescence. This can prevent the development of self-awareness in young people who do not interact in depth with family and friends and may lead to online relationships. However, successful progression from adolescence to adulthood requires the acquisition of social skills. For this reason, suitable environments for the social development of adolescents should be provided and adolescents should be directed to online communication as a continuation of face-to-face communication with their peers and acquaintances instead of starting online relationships with strangers. In this regard, it is recommended that school psychological counselors and teachers create programs that encourage face-to-face communication and inform adolescents and families about the risks of new online encounters.

Keywords: Meeting online strangers, online abuse, adolescent, online risks, social media